

MILAN FIŠT

POVEST O
MOJOJ ŽENI

Beleške kapetana Štera

Prevela s mađarskog
Maria Toth Ignjatović

■ Laguna ■

Naslov originala

Milán Füst

A FELESÉGEM TÖRTÉNETE

Störr kapitány feljegyzésey

Copyright © 2000, Füst Milán örököse

Translation Copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Te vocamus, quod sic plasmavisti hominem et hominem
itidem vocamus, qui tamen debet praestare seipsum...
percipe hanc altercationem in corde nostro diabolicam,
Domine! Et oculos sanctos Tuos in inopiam nostram
conjicere non gravator, sed conspice portentum clam
nobis abditum, in extis... accedit, quod allecationes
nutriunt ipsum velut alece. Et ne nos inducas in ten-
tationem, supplicamus ad vesperum, peccatum tamen
ostium pulsat intratque domum et intrat prorsus ad
mensam. Amove ergo sartaginem igneam, qua caro
siccatur, nam animal in me debile crebro.*

[Prozivamo Tebe, tamo gore, što si čoveka stvorio ova-
kvim, a prozivamo i čoveka, jer on je ipak odgovoran za
samog sebe... osmotri i ovo, Gospode, đavolju prepirku
u našim ljudskim srcima! Ne odvrćaj sveti svoj pogled,
neka vidi ovu bedu, a takođe i čudovište koje se, prita-
jeno, nastanilo u nama, zato što i ono doprinosi ovome,
jer ga iskušenja i te kako pothranjuju. I ne dovodi nas u
iskušenje, molimo se u večernjim satima, samo što greh
već kuca na vrata, štaviše, stupa u sobu, prilazi nam čak
do stola. Ukloni vreli tiganj na kojem se peče naša plot,
jer je životinja u meni tako moguća.]

(Iz srednjovekovne molitve)

PRVI DEO

Odavno sam slutio da me supruga vara. Ali da to radi baš s tim... Visok sam nekih sto osamdeset pet centimetara i težak stotinak kilograma, znači prava grdosija od čoveka, što se kaže – ako ga samo pljunem, pašće mrtav.

Tako sam u početku razmišljao o gospodinu Dedenu. Ali uopšte ne bi trebalo odavde da počnem. Nema šta, i dan-danas sam pun gneva kad samo pomislim na njega.

U stvari, pogrešio sam što sam se uopšte oženio. Znam to. Pogotovo zato što dotad nisam imao mnogo posla sa ženama, bio sam hladne naravi. Ako se osvrnem na svoju ranu mladost, na ljubavnom planu jedva da postoji priča vredna pažnje, osim, možda, ove: imao sam, može biti, trinaestak godina kada sam se našao u nekom parku u holandskom gradu Snik, negde u Friziji, gde smo tada živeli. U parku je sedela dadilja s malim detetom kojem je dovikivala:

– *Veux-tu obéir, veux-tu obéir?**

Meni se to veoma dopalo. A rekla je još i ovo:

– *Vite, vite, dépêche-toi donc.***

* Fr.: Hoćeš li da me slušaš, hoćeš li da me slušaš? (Prim. prev.)

** Fr.: Ma brzo, brzo, požuri! (Prim. prev.)

I to mi se veoma dopalo. Možda sam već tada doneo odluku da se oženim Francuskinjom. Bilo kako bilo, ali rado sam slušao tu slatku melodiju. A onda, kao po božjem naređenju, otišao sam do ivice parka, iskidao jednu stranicu iz svoje beležnice i na holandskom napisao sledeće (jer još nisam znao da pišem na francuskom, čak ni da ga dobro govorim, mogao sam tek da razumem šta mi kažu):

Greppel, greppel – ispisao sam ove dve reči. To jest, *Hajdemo u jarak*. Naime, tu u blizini bio je poveći jarak zarastao u travu. S tim papirčedom prišao sam dadilji, isto onako kao kada bi me u detinjstvu poslali kao potrčka da nešto kupim, mirno sam stao pred nju i sav raznežen je gledao. Pružio sam joj papirić.

Dadilja je pomislila da sam poludeo.

Reči je razumela, ali nije joj bio jasan moj postupak. Istina, bio sam krupan dečko, neko bi mogao pomisliti da mi je osamnaest godina, ali imao sam kratke pantalone i dokolenice; dalje, na meni je bila i lepa plava mornarska bluza na kojoj je majka još jutros svojeručno vezala mašnu. U to vreme lice mi je još bilo crveno – istina, i uši su mi bile crvene, a povrh svega i prilično velike, međutim, zubi su mi bili beli a pogled hrabar – imao sam odane oči. A nisam bio pokvaren, zaista nisam. Ni dan-danas ne znam odakle mi hrabrost da napišem tako nešto.

Dadilja je zurila u mene kao da me guta očima.

– *Que c'est que tu veux?** – upitala me je.

A ja se čak ni tada nisam postideo. Stajao sam pred njom još neko vreme, a onda pobjegao. Isto sam učinio i sledećeg dana, pa opet narednog.

A dadilja, čim bi me izdaleka ugledala kako dolazim sa svojim beležnicom, tresla se od smeha. Dok se smejala morala je da se drži za stomak. I dete koje je bilo s njom takođe se

smejalo. Ali ja sam samo stajao tamo kao ukopan i uporno gledao u nju.

– *Mon pauvre garçon* – rekla je sažaljivo, ali i dalje se smejući. I sama je pocrvenela. – *Eh bien, tu ne sais pas ce qu'il te faut* – dodala je istim tonom. Znači, bila je to jedna iskusna žena. – Siroti moj dečaciću – ponavljala je – je l' tako da ti ni sam ne znaš šta te tišti? – I sa čuđenjem me je gledala pravo u oči, kao vrelo sunce, a pride me je i uštinula za obraz. Onda sam ponovo pobjegao.

Ali na kraju je ipak došla k sebi. – Zašto da ne? – verovatno se zapitala. – Iz ovoga se bar ne može izroditi nikakvo ogovaranje. Ni bilo šta drugo. – Dakle, smislila je sledeće:

Ideja o jarku i njoj se dopala. Bio je tu i jedan mostić, a ispod njega korova, i čega sve ne, do guše, a pošto je saznala da stražar prolazi samo dva puta dnevno – u ranu zoru i uveče posle sedam, inače u tim vrelim danima čitav kraj je poprilično mrtav – rano izjutra istrčala bi, dakle, do mene tu negde oko mosta, s nekakvom korpom ili bokalom za mleko u ruci, ali tako neuredna i pospana da bih gotovo poludeo za njom. Možete da zamislite, bio sam mlad dečko, a na njoj je još mogla da se oseti toplina kreveta.

Kod kuće sam nešto slagao da bih opravdao svoja rana ustajanja – majku sam zaobilazio u velikom luku, šetao sam se po sunčanom danu kao da sanjam. I tako je to trajalo celo leto. Onda su mi žene dosadile.

Posle godinu dana – računajući od tada – moj ujak, onaj moj jedini dragi ujak koji je odavno skrenuo, kada sam kod njega bio u poseti naručio je da mi izrade merdevine s kukama da bih iz svoje sobe mogao da se popnem na drugu kuću, sprat više, gde se svako veče kupala jedna prelepa gospa. I tada je bilo leto pa je prozore svog stana zbog vrućine držala otvorene. I tako sam jednog dana, lebdeći između neba i zemlje, zakoračio u njen širom otvoren prozor, a da se ne bi uplašila tiho sam joj došapnuo:

* Fr.: Šta hoćeš? (Prim. prev.)

– Ovde vam je jedan mali dečko...

I nije se uplašila, samo se veoma uozbiljila u toj svojoj kadi. Na kraju krajeva, znala me je iz viđenja. A onda mi je bez reči mahnula i ja sam sišao s prozora, a ona me je zamagljenih očiju zagrlila i privukla k sebi.

Sve u svemu, pažnju zaslužuju samo te dve nespretne avanture. Bio sam balav i trapav u ranoj mladosti kada je reč o doživljajima sa ženama. Sve ostale ne zaslužuju ni pomena. Zanimarivo sam ih. Ismevao sam svoje vršnjake koji su za njima dahtali... A zamišljao sam svakojake nepodopštine o njima, na primer, dok onako uzdignutih glava ponosno sede u kafanama, ja tobože znam štošta o njima... I tako to. Posao koji čovek može da ima sa ženama shvatao sam pojednostavljeno. (Kako to već čine mnogi mladi ljudi.) – Sve s njima je vrlo jednostavno – mislio sam u sebi.

Umesto toga sve više i više me je zanimala hrana, pogotovo kada su na mojim putovanjima počeli uvek iznova da mi se otvaraju novi svetovi. Jedan moj poznanik, general Pit Mengeš, jednom prilikom se u mom prisustvu usudio da kaže da od čoveka nema veće svinje, jer on sve mora da okusi, ali moje mišljenje je suprotno... Jer upravo tako otkrio je sve ukuse ovoga sveta i korist od toga; s druge strane, ubeđen sam da onaj ko želi da upozna dušu različitih naroda mora pre svega da proba njihovu hranu.

Tako sam i ja radio. Ali nema te sušene ovčetine, pa bila zabiberena i ljuta kao saharski pesak, koju ne bih pojeo. Da i ne govorimo kada na nekom bazaru čovek prođe između otvorenih ognjišta narodne kuhinje, a na njima stenje svakojako pečenje; ili u Persiji, kada se nađe okružen mirisnim nadošlim testom s nadevom od paštete – testa kod muhamedanaca zaista su izvrsna. Izvanredno ih pripremaju na usijanom bakru, uku-

sno i besprekorno čisto, u bleštavim keceljama, a čovek se toliko zasiti njihovim mirisom da mesecima ne može to da zaboravi. Kada ne bih imao drugog posla, bio sam, bogami, u stanju da tamo danima sedim. To mi je bio odmor. Jer nisam mogao da zamislim ništa lepše od tog kovitlanja nepoznatih boja i te užurbanosti. A tek njihov jezik i smeh koji nisam razumeo... Ako bi me sve to nekako dovelo u zabunu, poručio bih nešto od njihove hrane i nastavio da sanjarim.

Drugari su mi govorili da sam čudovište, upravo zato što sam jeo sve, ali i iz drugih razloga. Jer nije bilo posla kojeg se ne bih prihvatio. Sve sam prihvatao.

Jer šta je za mene bilo ako bih tri-četiri meseca morao da radim iz sve snage, kao zver? A i vlasnici brodova su to znali.

– Pravi bik! – govorio je za mene jedan moj drug, mladi žutokljunac Ebertsma-Lajnigen, kome sam često imao prilike da se podsmevam jer sam stalno imao posla, a on nikada.

– Ma samo neka ja budem bik – mislio sam – to je i te kako koristan soj. – A ipak sam znao ponešto što bik nije znao: da ne jedem i ne spavam ako je bilo potrebno. Jednom rečju, ništa mi nije bilo previše ako je trebalo teško raditi ili trpeti oskudicu; međutim, ništa mi nije bilo dovoljno kada bih krenuo da se provodim i zabavljam, a kada govorimo o ogradama koje se mogu prekoračiti, sigurno sam ih prekoračio – bilo u raskalašnosti, bilo u fizičkim naporima. Ali kud se dedoše ta moja junačka vremena! Kao da to nisam ni bio ja. Eto kako sada slušam tu priču. Priznajem, s poprilično tuge u sebi.

O svojoj duši sam ovako razmišljao:

– Tvoj bolni dodatak. – I to je bilo sve.

Međutim, veoma rano postao sam zapovednik broda. Još mi ni kljove nisu bile izrasle, a već su mi poveravali toware čija je vrednost predstavljala čitavo bogatstvo. Usput sam se pomalo bavio i zabranjenom trgovinom, i tako dalje. I za to ima načina. Znači, počeo sam sasvim lepo da se bogatim. Nisam bio napunio ni tridesetu, a već sam posedovao značajan imetak.

Međutim, tada me je zadesila mala nezgoda... pa i nije baš mala, pre bi se reklo da je velika. I mene je sustigla zla mornarska kob: razboleo mi se želudac. Imao sam osećaj kao da mi je oko stomaka oklop – nisam mogao da jedem. Evo kako se to desilo:

Upravo smo bili usidreni u Napulju i poprilično sam nakupovao u jednoj bakalnici. Voleo sam da kupujem u Italiji: prodavci su stalno veseli, radnje uvek dobro snabdevene. U bakalnici je bilo raznovrsne lepe robe: vrlo ukusne šunke, bezbroj vrsta pernate živine – ponešto su nudili pečeno, ostalo sirovo – počev od ševa, kosova, prepelica, do pozamašnih pataka, i to takvih da su, onako cele i ugojene, ujednačene žute boje, glava podvijenih pod krila, bile kao stvorene da dremaju na mermernoj ploči. Satima sam mogao da gledam njih i raznovrsne kolače, orahe, grožđe, jabuke i kesten, naređane u kupe, a pride raznolike boce slatkih desertnih vina koje su me, ne znam zašto, podsećale na vesele starice.

I tako, obilato sam birao od ovog i onog, šušketajući svojim novčanicama da bi kasnije zašušketalu paketići s robom. To posebno volim. Kada posle koračam ulicom, a oni, tu ispod moje miške ili dok ih ljuljam u ruci, započinju svoje uskomešane razgovore. Volim takve stvari. Ali tom prilikom sam drugačije odlučio. Zašto bih vukao pakete? Neka mi ih dostave na kuću. Ionako imam još nekog posla u gradu, a usput ću pozvati nekoliko dobrih ljudi na moj brod. Tako je i bilo!

– *Ah, ah, Jacopo, carissimo amico mio** – uz veliku galamu su mi dovikivali Italijani, još bi i ruke raširili čim bih samo promolio glavu kroz vrata njihovih kancelarija... Italijani vole velike predstave koje sami prave – poznata stvar – osim toga, znali su da kada nekoga pozovem na večeru, to mora da ispadne dobro.

Međutim, usput mi je nešto palo na pamet.

– Ah, poješću nešto pre večere – pomislio sam. A budući da sam se upravo našao u okolini Posilipa, svratio sam u obližnji lokal. Na nasipu neposredno uz vodu bila je, naime, kafanica u kojoj u ovo doba ionako nema namernika. Svuda unaokolo vladala je tišina i to me je veoma privlačilo. Tu sam s nekim italijanskim momcima pojeo dobru porciju. Jeli su nekakve jeftine školjke s malo belog hleba, a preko toga pili vino; odmah sam im se pridružio. I razgovor je bio prijatan. Školjke su klokotalale dok smo ih vadili i ispirali u vedru punom vode, i sve oko nas bilo je tako čisto: kamena brana na kojoj smo sedeli, more pored nas i život – a srca su bila tako dobronamerna. A uza sve to, uskoro je sunce u crvenilu počelo da se spušta na obzorju naspram Posilipa.

– Ma nema šta, baš dobro i lepo – pomislio sam. I široko se protegao od zadovoljstva. A pošto sam uvek voleo da se malo pravim važan, zamislio sam da ja nisam ja, nego neki iscrpljeni putnik oko sveta koji je krenuo da odmori i zaleći svoje srce, i tome slično. Dakle, platio sam piće Italijanima, na šta su svi ustali meni u čast. (Italijani vole teatralno ponašanje.)

Samo, podozrevam da su te školjke zapravo krive za moju propast. I dan-danas verujem da je ta užina bila predigra za moju boljku. Jer te večeri mi više ništa nije prijalo, uzalud je na stolu stajala ona veličanstvena večera. U želucu sam osećao nešto ledeno od onih silnih morskih trica.

Ni pripremanje hrane nije mi pružilo nikakvo zadovoljstvo, mada mi je ranije upravo to pričinjavalo najveću radost. Uvek bih najpre pogledao da li su mi sve spakovali i dostavili, da nisu nešto zamenili. Imao sam običaj da kupujem najbolje maslinovo ulje, uvek nalik na žutu svetlost lampe. I ovo je bilo takvo – podigao sam bocu prema svetlosti; bilo je savršeno, ranije bi mi i sam taj prizor pričinio radost. Onda sam neko vreme dokono stajao u kuhinji i posmatrao kako se peku puževi, jer za radost je potrebno raspoloženje – to sam već naučio. Pametno sam živeo! Gledao sam neko vreme mladića koji je u hodniku brisao

* Ital.: Ah, Jakopo, najdraži moj prijatelju! (Prim. prev.)

tanjire. Kako vrti krpu u čašama, kako ih prinosi svetlosti lampe da bi se uverio je li mu po volji kako se cakle. Tempo često krije u sebi veliki mir, a ja najviše volim ovaj mirni tempo i tihi sjaj. I s dubokim spokojstvom spremam se za večeru. Tako je i sada, ali zalud. Nisam osećao nikakvo zadovoljstvo, sve je u meni bilo iznutra pokvareno.

A kasnije sam uzalud posmatrao svoje prijatelje. Bili su bučni i počistili su oko mene sve što se moglo, a ja jedva da sam išta pipnuo. Pevali su na sav glas, ja sam ćutao. U ta srećna vremena na Levantu smo još naveliko kupovali onaj težak duvan – u nekim lukama brbljivi trgovci duvanom prosto bi preplavili brodove – duvan je bio dugačak i lep, boje zlata, kao kosa nevinih devojaka; dakle, i njega sam izneo bacivši pozamašnu količinu pred njih na sto. I sâm sam palio jednu cigaru za drugom, ali uzalud, nije išlo. Ništa mi nije prijalo. Čak mi se i život učinio uzaludnim. Sve dotad nikada nisam bio bolestan, čak ni stomak nisam nikada pokvario, ali sada sam osećao da sam upecao boljku. Odmah sam osetio svoj usud. Bio sam očajan.

Gramofon je svirao.

– *Niente, niente* – rekao sam im – *sono un poco ammalato così** – i pretvarao sam se da sam pijan od vina boje ćilibara.

Međutim, oni su se i bez mene odlično zabavljali.

– *Vieni, vieni*** – viknuli su momku – pojedi umesto gazde. – I kljukali su ga biranim zalogajima, mada... jesti za vreme službe... tako nešto bilo je zabranjeno kod mene na brodu. Ali sada ni na to nisam obraćao pažnju, toliko loše sam se osećao.

Sve što je ostalo za njima u besu sam pobacao u more.

* Ital.: Ma ništa, ništa... kao da sam malo bolestan. (Prim. prev.)

** Ital.: Dođi, dođi! (Prim. prev.)

I ta moja boljka me je kasnije uvela u brak, ubeđen sam u to. Délom zato što sam na toj gozbi donekle omrznuo ljude. Jer toliko su se ožderali, a mene nisu ni primetili, nisu se ni zabrinuli.

Dešava se, naime, da se čovek, uprkos svome iskustvu, iznenađeno uvredi kada je u neprilici, a ostali projure pored njega kao kočije u punoj brzini, čak se i ne osvrnu. Takve stvari zaboje čoveka. Pogotovo zna da uzme k srcu uvrede oko jela – i to ne samo deca, ni govora, posredi su ozbiljne stvari, bez obzira na to koliko ih neki pametnjakovići omalovažavali. Imao sam, na primer, jednog dobrog kolegu, kapetana Gerarta Bista – postajao je melanholičan ako bi mu pokvarili ručak.

– Čemu čovek onda da živi? – objašnjavao mi je. – Mesecima je zatvoren u taj vašljivi brod, kao u nekom zatvoru, a da mu se onda još ne dozvoli da sa zadovoljstvom pojede pristojan ručak?! – Bio je u pravu. E sad, valjda je razumljivo što sam ja bio posebno uvređen. Jer da se to nije desilo, kako bi bilo dalje? I to ja, koji sam oduvek bio neukrotiv. A od sada – izvol'te, budite oprezni, živite na dijete – posećivanje bolnica i vračara... Čak sam probao akupunkturu, tako mi boga, a u Japanu lečenje pomoću brojeva. Jednom rečju, sve živo, ali uzalud. Najzad sam stigao i do psihoanalitičara. Možda upravo toj poseti mogu da zahvalim za svoju još veću nesreću.

– Žene – rekao mi je psihoanalitičar – žene... – I značajno me je gledao pravo u oči.

E pa u redu, žene, osvrnimo se. Ali ni to nisam morao jer sam se upravo tada upoznao sa svojom budućom ženom.

Devojka, Francuskinja, veoma zavodljiva, veoma škakljiva, stalno se smejala, uglavnom zbog mene, i tada tako kao da je neko golica. Međutim, nazivala me je čika Duk-Duk, Dodo, Krik-Krak i Krok-Krak, upravo zbog načina na koji sam se smeja; kako je rekla, moj smeh je kao eksplozija, a nazivala me je i čika Medvedom i govorila mi da je tako smešno videti me kako mi za večerom ćoškovi salvete stoje oko vrata, uspravljeni pored

ušiju. Prosto se praćakala u svojoj radosti, kao prasići u blatu. Istina je, salvetu oko vrata stvarno sam vezivao pozadi – ni sam ne znam zašto. Možda iz stare navike.

– Te vaše velike uši – vrisnula je – uz njih još i ona dva ćoška od salvete, pa to je veličanstveno. – I pljeskala je ručicama.

– Kako ste nezgrapni, kako ste nezgrapni! – vikala je nagnuta kroz svoj prozor kada bi videla da se približavam stepenicama iza crkve (naime, stan joj je bio visoko, na brdu iza crkve), a ja sam imao osećaj, ni sam ne znam zašto, da je samo dobrom bogu znano zbog kakvih se sve udvarača dosad naginjala s tog sprata, kao kakva mirišljava francuska ruža. Bila je grešna, grešna, odmah sam to osetio. Ali to nije bilo važno jer sam se s njom prelepo osećao. Zamolio sam je da izgovori ovu rečenicu:

– *Veux-tu obéir? Veux-tu obéir?* – I ona ju je revnosno ponavljala. Od tada me je uvek njom dočekivala. Jednom rečju, bila je pametna, baš pametna. Uz to i spretna, jer iznenađujuće brzo je naučila kako treba da se ophodi sa mnom. Nije se ni u šta mešala – a to je ispravno – neka samo radim što god želim. I, kažem, iz svega toga moglo se zaključiti da ima prilično iskustva, samo što ja to nisam želeo da znam. Odbijao sam svako ozbiljnije razmišljanje.

– Ako mi se žena dopada, oženiću se njom, šta tu ima da mudrujem? – mislio sam. Naime, mornari u tome ni izdaleka nisu tako zabrinuta sorta kao oni s kopna – kažem to samo zato što sam dovoljno puta video koliko se premišljaju i lome oko ovakvih stvari dok se najzad ne odluče. Ali mi, mornari?!

Ja sam u stalnoj životnoj opasnosti – pogotovo sam bio u ono vreme, i to ne samo na moru, bio sam u vezi s prilično opasnim italijanskim tipovima – i što bih se onda tu lomio oko takve sitnice kao što je da li će me supruga voleti ili ne, ili hoće li mi biti verna kada me ne bude kod kuće? Žene ionako nisu verne, pogotovo supruge naših kapetana, to je naprosto normalna stvar.

I tako, kupio sam joj gomilu zlatnih narukvica i ogrlica i oženio se njome. Jer mi mornari ne volimo dugo da se udvaramo. Imao sam jednog kolegu koji se ovako udvarao ženama:

– *Andiamo a letto** – rekao bi odmah posle prve šetnje s gospođicom. I bilo je takvih kod kojih bi upravo to upalilo. Ako ne baš odmah, a ono bar posle nedelju dana. Ne вреди uzbuđivati se zbog toga, takav je život. Naravno, nije lepo od mene što to pominjem upravo ovde, ali čemu odugovlačenje? Tada sam bio takav. U to vreme za mene ni brak nije bio veća svetinja od jedne, recimo, šargarepe. Sa svetim stvarima sam poodavno raskrstio – bar sam tako mislio. (A da kasnije ipak nije bilo baš tako – upravo o tome će biti reči u mojoj životnoj povesti.)

Jednom rečju, oženio sam se njome. A mislim da je imala malu aferu odmah posle venčanja – tako sam bar zaključio iz nekih znakova. Ne tvrdim da mi je nešto prijala ta njena brzina, ali nekako sam to prebrodio. Jer rekao sam sebi: – Šteta bi bila cepidlačiti. Ionako nisam naviknut na žene koje su samo moje – i kako sad da krenem u potragu, krišom motrim na nju, prikupljam dokaze? Kog će mi vraga sve to? Ako ne sada, uradiće drugi put. A zašto i ne bi učinila? Odsutan sam mesecima, dešava se čak pola godine; može li se od ljudskog bića tražiti nešto nadljudsko? Da godinama čezne u samoći? Ako pak stalno bude samo čeznula, neće više znati da mi tako melodično kaže:

– *Veux-tu obéir?* – A onda neću nalaziti nikakve radosti u njoj. Mada, kažem, od toga nisam pravio poseban problem, ipak ću pribeležiti to što znam o ovom njenom prvom slučaju, ne zato što predstavlja nešto naročito zanimljivo, već zato što sve što se prvi put dogodi ima malo veći značaj, barem ja tako mislim. Ali činim to i iz drugih razloga. Da bih dočarao one okolnosti i odnose u kojima je ranije živela moja supruga, odnosno da razjasnim kakva bih budala bio kada bih se, znajući sve to, brinuo zbog njene vernosti.

* Ital.: Idemo u krevet. (Prim. prev.)

Na ostrvu Menorka u to vreme je živeo popriličan broj sumnjivog sveta: italijanski iseljenici, slovenski emigranti i jedna grupa Šveđana kojima nije baš uspeo život u Južnoj Americi, pa onda neki već dvaput osuđivani na smrt, ali oba puta su pobjegli i sa svojim taljigama se vukli Kontinentom, od Atlantika do Pacifika – nemački boljševici, poljski buntovnici i drugi sumnjivi doušnici – dobro znam o kome govorim: bili su to prilično neobrazovani ljudi, ali ipak su se snalazili, na ovaj ili onaj način, niko nije pouzdano znao kako. Na primer, neki od njih umeli su vrlo dramatično da predstave stvari... i tako dalje. Među ovima je živela i moja žena. A ja nisam imao ništa protiv toga. Bar će među njima naučiti šta je život, ne samo šta je po površini, nego i na dnu, u suštini! Mogla je da ima bar nekog pojma o onome što sam ja video po lukama i kojegde... jer čovek kao ja zaista je postao neko ko kao da je u sažetom obliku proživio istoriju čovečanstva. A kakva je ta istorija? I o tome sam jednom razmišljao: ako bi posle smaka sveta neko pročitao sve ovo, ne bi bio u stanju da pomisli išta drugo do da su ovde živeli prevaranti, ubice, ubice iz zadovoljstva i utajivači, to jest, sve sama čudovišta – i da ovde nije ni bilo drugog načina za opstanak osim da čovek ubija... a naš zanat je upravo takav da ponekad godinama ne sretnemo poštenog čoveka. A budući da je i moja supruga iskusila ponešto, nisam morao da strepim da će jednog dana početi da diže nos, da se pravi važna: te ovo te ono, nisam se, kao, dovoljno otmeno izrazio, ili nešto tome slično, što bi me sigurno izvelo iz takta. Dakle, činilo se da je moja supruga u tom smislu odgovarajuća žena za mene. A sada da nastavim s opisom onih isprepletenih odnosa koji su vladali među gospodskim svetom na ostrvu Menorka. Recimo, moj stanodavac don Huan na sledeći način je opisao jednu manju družinu – upravo onu iz koje sam izvukao svoju suprugu. Pokušaću da ponovim njegove reči:

Moram da počnem s prvom suprugom, a sada raspuštenicom, berlinskog pisca gospodina Koha. Ova žena je prilično

lepo živela s jednim Italijanom, izvesnim Samueleom Anibaleom Ridolfijem, trgovcem automobilima. Gospodin Ridolfi je inače bio vrlo ljubazan čovek i imao je lepe zube; poznavao sam ga. To je, znači, prvi par: gospođa Koh i Ridolfi, koji su živeli na obali mora. Kod njih je one novogodišnje noći u posetu stigao skandinavski (norveški?, švedski?) bračni par – poznavali su se još od detinjstva i uzeli se iz ljubavi, ali sada, posle svega jedne godine braka, nisu dobro živeli. I ta žena je tu, to jest u gostima kod gospođe Koh i ljubaznog gospodina Ridolfija, usred novogodišnje noći dobila napad slepog creva i iste noći je odvezena u bolnicu, a kada je odande izašla odsela je kod svoje prijateljice da bi se odmarala uz more...

– Odnosno, kod koga je otišla? Kod gospođe Koh broj jedan, kod Ridolfijeve ljubavnice, možete li vi to da shvatite, dragi moj gospodine? – pitao me je moj stari stanodavac, nekrunisani car spletki.

– Kako ne bih mogao da shvatim? Jedino mi nije jasno zašto gospođu Koh zovete suprugom broj jedan.

– Odmah ćete i to čuti, dragi gospodine. Štaviše, možda bi trebalo da uzmem ovaj papirić i na njemu vam nacrtam tri zaljubljene osobe, da ne biste pogrešili redosled; pogledajte. Štaviše, i četvrtu osobu, tek sad sam se setio, a kod ove ću malo ovlažiti olovku jer će ona predstavljati malog Urijela koji važi za spretnog i brzog dečkića; i meni se dopada...

– Ali ko je taj Urijel? I zašto baš njega jadnička morate da ovlažite pljuvačkom?

– Odmah ćete i to čuti, dragi gospodine – ponavljao je uz svoj beskrajn osmeh. – Jer tek sada sledi zavrzlama. Budući da je ova Gerda sa Severnog pola inače bila vrlo svetle, to jest, roze boje kože, a tokom operavka je pogotovo počela da liči na rani paradajz, sasvim prirodno da je privukla pažnju i srce ljubaznog Ridolfija; divlji Italijan se zaljubio u nju. Znači, razvedena prva supruga pisca Koha iz Berlina morala je da napusti kuću; pogledajte, evo crtam. A odakle je otišla? Ponavljam, sa

obale mora. Uz to, nije otišla sama; a sada vas molim da se suzdržite i ne budete nestrppljivi, jer s njom je pošao još neko... Eto, vidite kako ste pogodili, naravno da je to bio mali Urijel, dragi gospodine...

– A sada ću pljuvačkom opet malo ovlažiti olovku – zburado je nastavio. – Jer najzad moram da vam kažem ko je zapravo bio Urijel, zar ne? Ovaj razbarušeni Koh se i drugi put oženio... šta da se radi? Iz tog braka potiče ovaj mali brzi dečkić. I niko nije kriv za to što se pisac kasnije razveo i od te supruge. Takav je to čovek bio. Koji čovek? E pa, Koh. A njegovo dete nije bilo kod majke, ni za to ne možemo kriviti ovaj svet. Mali je naveliko uživao u svom životu pored gospođe Koh broj jedan, znači, sada je i njemu došlo vreme da se pakuje... a odakle, dragi gospodine? Još jednom naglašavam, iz kuće pored mora.

– Odlično mi ide ova priča – nastavio je zadovoljno povlačeći dim cigarete – zaista odlično. Jer pokažite vi meni još nekoga na ovom prokletom ostrvu, *en esta maldita isla*, koji bi sve to mogao da vam ispriča. Naime, majka malog Urijela je veoma lepa žena, jedna niska i vitka Jevrejka, pored toga imala je beli vrat kao kobile iz Andaluzije, gospodine; nekakva Hana, koja izgleda da i nije mnogo želela to dete, pogotovo što se i sama upetljala u ljubavnu vezu: naime, na ostrvu Foradade živela je sa svojim ljubavnikom, mladim nemačkim letaćem. A kako se pričalo, i oni su lepo živeli. Namac je imao hidroplan i često je uzletao s mora. A budući da je gospodin Koh upravo pisao Ridolfiju i žestoko se žalio kako mu je život u Berlinu sve teži, onda je ova prva gospođa Koh – i sada obratite pažnju na crtež – napisala pismo gospođi Koh broj dva – pogledajte, crtam vam – to jest detetovoj majci, to jest sadašnjoj ljubavnici avijatičara, prelepoj Hani na ostrvu Foradade, i predložila da svi zajedno kupe neki stan, neka se i gospodin Koh preseli ovamo pa da svi žive zajedno; zar nije sve ludo jednostavno? – cerekao se stari gospodin. Štaviše, u znak zadovoljstva stavio je na glavu crvenu kućnu kapicu.

– Jer sada sledi konačna ravnoteža i razrešenje, zamršenosti se najednom postide i same od sebe nestaju. Jer šta kažete na to: sve se na kraju zaista tako i desilo. Tačno tako, potpuna usklađenost, *toda armonía*, dragi gospodine. Hoću da kažem da u tom stanu sada žive njih petoro: dve gospođe Koh, zatim ljubavnik druge gospođe Koh, to jest Hane, mladi avijatičar, dete i, najzad, pisac gospodin Koh iz Berlina. I svi oni srećno zajedno žive u tom sosu.

To je bio uvod. Jer tek ovde se uključila moja buduća supruga.

Mnogo se pričalo i o tome. Kako se moglo čuti – takođe od starog, ali i drugih na tom ostrvu satkanom od spletki – u to vreme ona nije mnogo marila za mladog i preljubaznog Ridolfija, pošto je smatrala da je njene pažnje zaista vredan jedino onaj mladi avijatičar po imenu Eugen Hornman. Bar sam ja bio tako obavešten o pravom stanju stvari; naime, da je moja buduća supruga potpuno izgubila svoju slabu samokontrolu čim je stigao taj par – Hana i Hornman. Do te mere ju je opčinio taj avijatičar. Kako i ne bi? Mlada nastavnica stranih jezika, a sada među samim strancima. Onda je prirodno što će se obradovati kada kod nekoga pimetu nešto malo francuskog ponašanja. Zar ne? A taj dotični Eugen Hornman odlično je govorio nekoliko jezika. Istina, kružila je takođe vest da je znanje jezika, a pogotovo francuski izgovor, kao i svoje znanje letenja, koristio za neke šakljive usluge, ako i nisu bile posredi špijunske usluge, onda svakako neke usluge u korist Nemačke; mada su ta govorkanja sigurno teško padala mojoj budućoj supruzi, svejedno nije tog muškarca isključila iz kruga svog zanimanja, a ja sam joj i u tome dao za pravo. Sasvim ispravno. Čovek ne treba da bude probirljiv, inače će teško opstati na kugli zemaljskoj. A pogotovo onda kada manje važna gledišta pretpostavi onim važnim. Dok sam bio potpuno zdrav, ja bih, recimo, lepinju s maslacem pojeo i ako je preda mnom upravo tog časa pala na zemlju. Jer, evo, samo zamislimo: čovek stoji na palubi, na vreloom suncu, a kuvar mu kao iznenađenje donosi za doručak tu ukusnu lepinju; već

počinjem da gutam knedle... kad a ono, lepinja mi najednom pred nosom pada na pod... Ja bih je jednostavno pokupio sa zemlje i pojeo. Zašto? Zato što ako kažem da mi donesu drugu, neće mi više valjati. Jer poželeo sam *ovu* lepinju, znači, ona je nezamenljiva. A da je to tako, znam na osnovu hiljadu iskustava, ma koliko neki mudrovali. Najviše što čovek može da učini jeste da je šutne u more.

Sve to sam onda odlično sagledavao, samo što sam se kasnije promenio, kako ću ovde već opisati. (Na kraju krajeva, pričaću o tome u svojoj biografiji.) Ali idemo dalje. Rekli smo da se moja buduća žena nije mnogo uzbuđivala, nego je uprkos brojnim primedbama volela tog Hornmana – to joj je bilo pametno. A to što je taj muškarac voleo svoju državu, Nemačku, moja buduća žena nije smela da mu zameri, tim pre što je i sama volela svoju Francusku. A okolnost da taj Hornman u krajnjem slučaju već pripada nekome, drugoj ženi... Bože moj, nju čak ni to nije zanimalo. Prema pripovedanju mog zlobnog stanodavca don Huana, zbog Hanine ljubomore oni su se sastajali iza crkvene bašte, po senovitim grobljima i šetalištima, po bedemima, i to u ranim popodnevним satima, u najsunčanije doba dana kada ceo grad spava... Kasnije sam čuo i za jedan vruć događaj s njima. Da je gospođa Hana jednom prilikom pošla za njima po tom vrelom suncu. Zbog jakog vetra tada je s visoke terase u nekom parku zaista pao ženski šešir. Upravo tada je počinjala oluja. Hana je prvo podigla šešir, odmah ga je prepoznala i zadržala suncobranom, ali onda ga je ipak pustila. Neka leti, neka ga nosi vetar. Jedino nije mogla da se suzdrži a da ne vikne:

– Oh, licemeri, zli licemeri. – To je rekla na španskom. Glasno, da bi ceo svet čuo, a onda je otišla.

A ja se ni zbog toga nisam uzbuđivao, bez obzira na to koliko podrugljivo mi je o svemu pričao gospodin don Huan. I to ne zato što sam možda bio cinik, već zato što sam voleo činjenički pristup – u to vreme još sam bio takav. Recimo, nikad nisam mislio da početak sveta pada u onaj dan kad sam se rodio. Ni to

da jedna žena nije mogla da živi nekakvim svojim životom dok nije upoznala mene. Znači, dogovorio sam se s njom o stvarima u našem braku i odmah dodao ovo:

– Sada ćete morati da birate između mene i svog dosadašnjeg društva, bar na neko vreme. Jer nisam raspoložen da se kao šesto ili sedmo lice uselim u stan pisca gospodina Koha. Ja nisam tako veseo, niti je moj moral do te mere razuzdan kao njihov, međutim, ionako se ne može tako živeti. Jer u ovom životu ipak mora da bude nekog reda, zar ne, srce moje?

I moja supruga se u potpunosti složila sa mnom. Rekla je da je potreban nekakav red, zaista mora da bude nekog reda na ovom svetu. Sama je to rekla.

Štaviše, sama mi je obrazložila svoju izrazitu želju da odemo odavde, da napustimo ovo ludo ostrvo. Jer već se spremala omanja oluja koja je zapretila čitavoj Kohovoj zajednici. Naime, ona prva gospođa Koh s naočarima kao da se tek sada osvestila koliko je bila luda kada je dozvolila da je najure iz njenog srećnog doma uz more, i to zbog obične upale slepog creva – sada je počela da galami, i to tako glasno da je brujalo čitavo ostrvo.

– Svima ću pokazati i dokazati. Đavo da ih nosi. – Počela je da preti da će se preseliti u London i napustiti ove patrijarhalne odnose. A to bi bilo kobno za celu zajednicu, jer imala je nešto ušteđenog novca. Šta će ostali bez nje?

Ali pustimo mi nju, pojedinosti su ovde ionako nevažne. Bitno je da je moja supruga čeznula za Parizom, i to sa mnom, mada upravo o tome nije dosad htela ni da čuje. Ne, ni za živu glavu! Imao sam utisak kao da je zazirala od svog rodnog kraja. Ali sada, najednom, promena.

– Sada sam i ja mišljenja da idemo u Pariz – rekla mi je.

– Vrlo dobro – odgovorio sam. I posle tih reči usledio je brz čin. Nije prošlo ni nedelju dana, a ona je bila spremna. Pokupila je svoje stvari i već smo se opraštali od ostrva. Toliko smo se žurili da bismo se po njenoj želji ipak venčali u Parizu.

To jest, kako se može videti, ipak smo mi imali neki mali dogovor. Iako ne za ceo život – trebalo je to posmatrati kao sporazum proistekao iz usklađenih namera dvoje ljudi. Ali moja supruga ni na to nije bila spremna, nije se pridržavala ni tog maleckog sporazuma.

Desilo se da je onaj preljubazni Anibale Ridolfi (koji je iz kuće izbacio gospođu Koh broj jedan) automobilom pošao za nama u Pariz, i to nedugo po našem odlasku s ostrva. A da ovde nisu posredi tek puke slučajnosti, nego da je on zaista pošao za nama, to znam ne samo zato što sam svojim ušima čuo njegovo ime, i to u jednoj policijskoj stanici u Parizu (kako ću odmah i ispričati) u vezi s mojom suprugom, nego i zato što se, kako sam saznao iz kasnijih priča, nekome još i požalio da je onu malu prepelicu, to jest, moju suprugu, pustio da se zagubi u žitnom polju... (Izgleda da sam u ovom slučaju žitno polje bio ja.) Drugim rečima, čini se da mu je bilo žao što ono zadovoljstvo nije iskusio i s tom Francuskinjom lake krvi.

Kažem – to njegovo vajkanje slučajno me je sustiglo tek nakon više godina, kada me cela priča više nije ni zanimala. Međutim, u rano jutro jednog običnog dana u Parizu snašlo me je sledeće iznenađenje:

Jedva da smo tamo sastavili nekoliko meseci – upravo sam u predsoblju otvarao neke tek pristigle pakete – kada su zazvonili i ja primih poziv iz policije za svoju ženu. Već mi se i to učini čudnim. Jer šta ona ima s policijom? Gledam poziv – trebalo je da se pojavi posle nekoliko dana.

– Pogledajte samo šta vam je stiglo – nosim joj papir u sobu. (Primetiću da nije bilo navedeno povodom čega je traže – *pour l'affaire vous concernant* – eto, samo to je bilo ispisano i ništa više.) A ona gleda pozivnicu i onda se nasmeje.

– Šta je ovo? – pitam ja.

– Zar vi baš sve morate da znate, *Jacopo mio* – odgovara mi uz smeh. Iako taj smeh nije bio uvredljiv, imao je u sebi nešto bezobrazno. Jer zašto ne bih mogao da je pitam koja posla ima tu ili tamo? Međutim, ništa nisam odgovorio.

Treba znati da smo u to vreme još živeli u centru grada, na Trgu Sen Silpis, nekako zagubljeni među radnjama s opremom za crkve. Moja žena je na kraju kao iz rafala ispričala kako ju je pre neki dan u večernjim satima, kada je vraćajući se kući prolazila pored crkve, napao muškarac i iz ruku joj oteo torbicu, što do sada nije smela da mi prizna.

– Znači, više nemam torbicu – rekla mi je uz smeh i širom otvorila orman. – Nemam – rekla je – torbica mi je odletela – nastavila je veselo kao dete. Za mene je to bilo previše. Kako mi je sve to ispričala pravo u lice. Raznežio sam se. I odlučio da lično odem u policiju.

I otišao sam još istog prepodneva.

Samo što treba znati Francuze. Oni nisu samo snažni i zubati momci, nego ne dozvoljavaju ni da ih neko prevari. Na moju sreću uputili su me kod nekog priglupog službenika. Na njegovim vratima je stajalo: *Slučajevi vezani za automobil i saobraćaj*. – Ma koji saobraćaj? – pomislio sam.

– Polomljen branik, dva povređena lica, dva svedoka – verglao je službenik čim sam ušao.

– Nije valjda – smireno i tiho sam rekao.

– Nego šta, jer niste se zaustavili na dozvoljenom mestu. Stali ste na neparnoj strani.

– I? – smeškam mu se u lice. To je bilo nespretno. Službenik je posumnjao.

– Ko ste vi, gospodine? – upitao me je. – Da gospodin nije advokat? – On ponovo spusti pogled na spise i istovremeno stavi prst na tekst... I tada i ja uspem da pogledam u tekst. Osim toga, uspeva mi da iz teksta ugrabim tri slova. Tamo je stajalo: *Rid...* – Ko je sad pa taj Rid? – Sve to jedva da je potrajalo duže od trena. I nisam više morao da razmišljam?